

Öppna jämförelser 2020 – Stöd till personer med funktionsnedsättning LSS

I öppna jämförelser finns indikatorer som på olika sätt åskådliggör socialtjänstens förutsättningar att bedriva verksamhet med god kvalitet. Detta kan vara av särskild vikt under krisituationer. Öppna jämförelser 2020 visar att allt fler kommuner har aktuella kontinuitetsplaner för LSS-boenden och att de flesta kommuner idag har en socialjour bemannad med socionomer tillgänglig dygnet runt. Kompetensutveckling för handläggarna är viktig för utvecklingen av en kunskapsbaserad socialtjänst. Även om det har skett en ökning över åren finns aktuella samlade planer för personalens kompetensutveckling inom LSS fortfarande enbart hos omkring en tredjedel av kommunerna. Som en del av ett förebyggande arbete syns en positiv utveckling till exempel i andelen kommuner med aktuella rutiner för att uppmärksamma våldsutsatthet.

Årets resultat visar att:

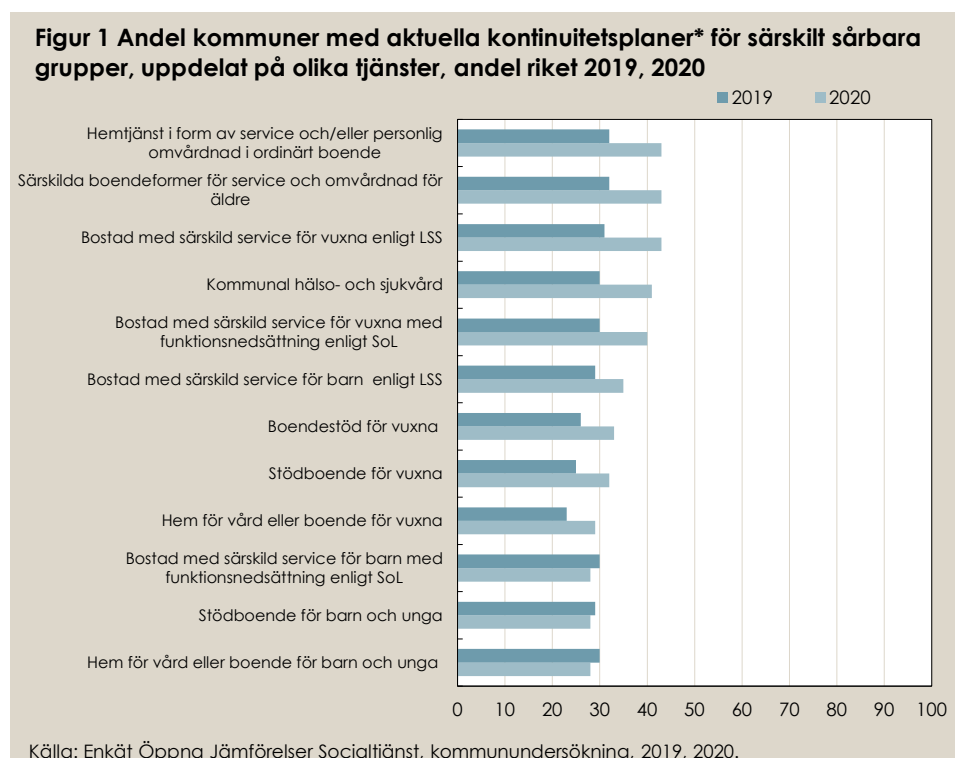
- 43 procent av kommunerna har aktuella kontinuitetsplaner inom LSS-boenden för vuxna, vilket är en ökning sedan 2019. Planerna syftar till att säkerställa att verksamheterna har förutsättningar att fortsätta bedrivas med god kvalitet även vid en kris.
- Allt fler kommuner, nästan 9 av 10, har en socialjour med socionombildad personal tillgänglig dygnet runt.
- 2 av 3 kommuner saknar en aktuell samlad plan för handläggarnas kompetensutveckling inom LSS.
- Allt fler kommuner har rutiner för att uppmärksamma våldsutsatthet och fler använder standardiserade metoder för att upptäcka missbruk.

Beredskap att säkra verksamhetens kvalitet inom LSS under kris

Början av 2020 har präglats av utvecklingen och hanteringen av covid-19. Det är en kris som drabbar många i samhället, på olika sätt och i olika hög grad. Socialtjänsten har en viktig roll, genom att se till att de ordinarie insatserna och verksamheterna fortsatt fungerar med god kvalitet, men också genom att ha beredskap för att det kan uppkomma nya behov hos individer som har kontakt med socialtjänsten.

I öppna jämförelser finns indikatorer som särskilt belyser kommunernas krisberedskap i arbetet med särskilt sårbara grupper. Det är socialnämnden eller motsvarande som ska se till att socialtjänsten har en god krisberedskap och är väl förberedd för de olika typer av allvarliga händelser som kan drabba en kommun [1]. En kontinuitetsplan syftar till att upprätthålla verksamheten med god kvalitet även vid en kris eller allvarlig händelse och innehåller bland annat information som säkerställer att personalen vet vad som ska göras, om alternativa arbetsätt, roller och ansvar. Med verksamheter avses här till exempel boenden för särskilt sårbara grupper, som boenden för personer med funktionsnedsättning.

Andelen kommuner som har aktuella kontinuitetsplaner inom funktionshinderområdet har ökat sedan 2019. Idag har 43 procent av kommunerna sådana planer för grupp- och servicebostäder för vuxna, vilket är samma andel som för särskilt boende inom äldreomsorgen. Fortfarande saknas dock sådana planer i över hälften av kommunerna. Resultaten skiljer sig mellan olika tjänster, se figur 1.

* Inom vissa insatser, bland annat bostad med särskild service enligt LSS för barn, har många kommuner svarat att frågan inte är aktuell då boendet/insatsen inte finns i kommunen. Anledningen till att kommunen har svarat på det sättet kan skilja sig. Dessa ingår inte i beräkningen varför det i de fallen inte går att säga hur stor andel av kommunerna totalt som har planer.

Oavsett om verksamheten bedrivs i kommunal eller enskild regi är det ansvarig nämnd som ska försäkra sig om att verksamheten uppfyller kraven på god kvalitet. För att stärka förmågan att hantera kriser och dess konsekvenser bör socialtjänsten säkra att krisberedskap även finns i de insatser som upphandlas [2]. Det är många kommuner som saknar aktuella rutiner om att krisberedskap ska ingå i kravspecifikationen vid upphandling. 2020 uppgav till exempel 38 procent av kommunerna

att de hade en sådan rutin avseende bostad med särskild service för vuxna enligt LSS. Andelen var samma 2019 och har gått ner något sedan tidigare år.

Invånares behov av socialtjänstens stöd och insatser kan öka i samband med olika typer av kriser. En socialjour tillgänglig dygnet runt med socionomutbildad personal som kan bemöta och hantera situationer för alla enskilda oavsett deras ålder och behov bör finnas för personer i akut kris¹. I år uppgav 89 procent av kommunerna att de har en social jourverksamhet bemannad med socionomutbildad personal all tid utanför kontorstid året runt. Andelen kommuner med socialjour har ökat. 2016 var motsvarande siffra 78 procent.

Kompetens hos handläggarna inom LSS

Med rätt kompetens ökar förutsättningarna för att personalen kan bidra till insatser av god kvalitet. Tillgång till handläggare med rätt kompetens är en viktig del av detta. Ett sätt att säkerställa verksamhetens kompetensförsörjning utifrån verksamhetens mål, kartläggning och analys av personalens individuella kompetens, är en samlad plan för kompetensutveckling. Planen ska innehålla olika delar som till exempel kontinuerlig handledning och fortbildning samt ha följts upp under de senaste 12 månaderna. Årets resultat visar att en tredjedel av kommunerna har en sådan plan. Andelen kommuner som har en samlad plan har ökat från 26 procent till 33 procent sedan 2016 inom LSS. Resultaten skiljer sig till viss del mellan olika verksamhetsområden inom socialtjänsten, till exempel har en större andel av kommunerna sådana planer inom ekonomiskt bistånd, se tabell 1.

Tabell 1. Aktuell samlad plan för personalens kompetensutveckling

Andel kommuner och stadsdelar i Stockholm och Göteborg, procent, riket 2016-2020

	2016	2017	2018	2019	2020
LSS-barn	26	34	32	35	33
LSS-vuxen	26	33	31	34	33
Socialpsykiatri	28	31	31	38	34
Ekonomiskt bistånd	47	40	46	45	40
Äldreomsorg	19	23	25	27	29

Källa: Enkät Öppna Jämförelser Socialtjänst, kommunundersökning, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020.

I Socialstyrelsens allmänna råd om kompetens vid handläggning och uppföljning som avser personer med funktionsnedsättning beskrivs att lämplig utbildning är socionomutbildning eller social omsorgsexamen enligt tidigare studieordning [4]. 2020 publicerar vi ett nytt bakgrundsmått som belyser hur stor del av handläggarna inom LSS ha en socionomexamen. På riksnivå uppges 73 procent av handläggarna inom LSS ha en socionomexamen. Inlämnade uppgifter visar att det skiljer sig över landet och tycks gå i linje med det som beskrivs i en rapport från Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, att möjligheten att rekrytera handläggare med rätt kompetens ser olika ut i olika delar av landet [3].

¹Socialtjänstlagen 3 kap. 6 § (2001:453), SoL

Att uppmärksamma utsatthet, en del av det förebyggande arbetet

Det finns flera indikatorer i öppna jämförelser som belyser hur kommunerna arbetar med att uppmärksamma och förbygga sociala problem och utsatthet. Samverkan mellan olika områden inom socialtjänsten, rutiner för att uppmärksamma våldsutsatthet och användandet av standardiserade bedömningsmetoder för att upptäcka riskfylld alkoholkonsumtion är exempel på det. En allt större andel av kommunerna har aktuella rutiner för intern samordning mellan LSS och Sociala barn och ungdomsvården, vilket kan vara en viktig förutsättning för att uppmärksamma barn som riskerar att fara illa. 2020 är det 51 procent av kommunerna som har en sådan rutin. Motsvarande siffra för 2017 var 39 procent². När det gäller rutiner för samverkan mellan LSS och ekonomiskt bistånd syns också en ökning, från 33 procent 2017 till 43 procent 2020.

Personer med funktionsnedsättningen är ofta i en beroendeställning till personer i omgivningen och kan dessutom ha svårt att kommunicera sina behov. De har många gånger en högre risk att utsättas för våld än andra grupper i samhället [5]. Att arbeta systematiskt med att uppmärksamma om personer med funktionsnedsättning blir utsatta för våld är därför av stor vikt. Ett sätt att göra det är att ha aktuella rutiner för att uppmärksamma våldsutsatthet samt att använda standardiserade bedömningsmetoder för att fråga om våld. Arbetet med våld i nära relationer har utvecklats under flera år och 2020 har resultaten fortsatt förbättrats. Fortfarande saknas dock rutiner att uppmärksamma våldsutsatthet i mer än hälften av kommunerna.

När det gäller att använda av standardiserade bedömningsmetoder för att uppmärksamma riskfylld alkoholkonsumtion och drogrelaterade problem inom LSS syns också en ökning bland kommunerna, om än från väldigt låga nivåer. Fortsätter resultaten att förbättras kan det på sikt ge bättre förutsättningar att arbeta förebyggande och öka möjligheter till ett individanpassat stöd.

Tabell 2. Indikatorer som belyser förebyggande arbete inom LSS

Andel kommuner och stadsdelar i Stockholm och Göteborg 2017-2020, procent, riket

	2017	2018	2019	2020
Aktuell rutin vid indikation på att en vuxen utsatts för våld av närstående inom LSS-barn	40	43	46	47
Aktuell rutin vid indikation på att en vuxen utsatts för våld av närstående inom LSS-vuxen	40	43	46	48
Använder FREDA-kortfrågor för att upptäcka våldsutsatthet hos enskilda vuxna - LSS vuxen	34	34	39	44
Använder AUDIT för att upptäcka riskfylld alkoholkonsumtion - LSS vuxen	8	10	10	15
Använder DUDIT för att upptäcka drogrelaterade problem - LSS vuxen	7	7	8	13

Källa: Enkät Öppna Jämförelser Socialtjänst, kommunundersökning, 2017, 2018, 2019, 2020.

² 2019 och tidigare var indikatorn uppdelad på LSS barn/vuxen, från 2020 är det en samlad indikator för LSS. Resultatet bedöms ändå vara relevant att jämföra.

Referenser

1. Krisberedskap i socialtjänstens och kommunal hälso- och sjukvård. Kris- hantering och krisberedskap i samband med värmeböljan 2018 för särskilt sårbara grupper. Socialstyrelsen 2019.
2. Upphandling till samhällsviktig verksamhet: en vägledning. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), 2018.
3. Social kompetens. Om kompetensförsörjning av handläggare i socialtjän- sten. Rapport 2019:7. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, 2019.
4. SOSFS 2008:32 Socialstyrelsens allmänna råd om personalens kompetens vid handläggning och uppföljning av ärenden som avser personer med funktionshinder.
5. Lägesrapport 2020. Insatser och stöd till personer med funktionsnedsätt- ning. Socialstyrelsen 2020.

Öppna jämförelser

Syfte: Socialstyrelsen tar fram indikatorer som belyser olika kvalitetsaspekter inom socialtjänsten och den kommunala hälso- och sjukvården. Indikato- rerna grundas i tillgänglig kunskap, de ska ange en önskvärd riktning och re- sultaten ska också kunna gå att påverka för kommunen eller utföraren. Indi- katorerna kan vara ett stöd för huvudmän och utförare i deras arbete med att utveckla sina verksamheter. Resultaten riktar sig främst till chefer och verk- samhetsutvecklare i kommunerna. Målet med öppna jämförelser inom soci- altjänsten och den kommunala hälso- och sjukvården är verksamhetsförbät- ring som kommer brukaren till gagn.

Datakälla: Enkät Öppna jämförelser Socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård 2020, Socialstyrelsen.

Svarsfrekvens: 95 procent av kommunerna besvarade enkätens generella del och 96 procent delenkäten Stöd till personer med funktionsnedsättning LSS

Mer information

Du hittar alla årets resultat i Excel-filen, redovisade för stadsdelar i Göteborg och Stockholm, på kommun-, läns- och riksnivå på Socialstyrelsens webb- plats, se fliken Stöd till personer med funktionsnedsättning LSS.

<https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/oppna-jamforelser/social- tjanst/funktionsnedsattning/>

Där finns även beskrivning av indikatorerna och insamlingsmetod 2020.

Indikatorer kring krisberedskap finns i en egen Excel-fil som du hittar under fliken Krisberedskap <https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och- data/oppna-jamforelser/socialtjanst/krisberedskap/>

Kontakt:

Maria Rude

Telefon: 075-247 30 00

E-post: maria.rude@socialstyrelsen.se